

**Громадська організація
«Львівська педагогічна спільнота»**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

**УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«Теоретичні та практичні
аспекти розвитку
сучасної педагогіки та психології»**

22–23 червня 2018 р.

**Львів
2018**

УДК 37.01+159.9(063)

Т 33

Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології:
Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції
м. Львів, 22–23 червня 2018 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. –
20 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 37.01+159.9(063)

© Автори статей, 2018

© Львівська педагогічна спільнота, 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Варій М. Й.

ЛЮДСЬКА ПСИХІКА – ЕНЕРГЕТИЧНА СУБСТАНЦІЯ 8

Дубиніна М. І.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК 9

Гльїна Ю. Ю., Ключєва Д. Д.

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ
ВІДНОСИН СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ГРУПАХ
З РІЗНИМ РІВНЕМ ЗГУРТОВАНOSTІ 11

Калита В. М.

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄСВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 14

Кукоба Н. С.

ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ
НА ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ 17

Остапенко Л. В.

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ 20

Терлецька Ю. М.

ПСИХІЧНА ДЕПРИВАЦІЯ ЛЮДИНИ:
АНАЛІЗ ДЕФІЦИТАРНО-ВТРАТНОГО ПІДХОДУ 22

Тимченко О. В.

САМОТНІСТЬ ЯК СПОСІБ ЖИТТЯ: «ЗА» ЧИ «ПРОТИ» 23

НАПРЯМ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ (ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ІН.)

Безпалко А. І.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ
ТВОРЧОЇ ВІНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ 25

Венгер О. П.

ОСОБИСТІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ЧИННИК НАВЧАННЯ
ТА ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ 27

Кашина Г. С.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 29

Досягнення успіху у процесі професійної самореалізації жінок (як і чоловіків) у період ранньої дорослості має важливе значення для формування цілісного «Я-образу» та сприймання себе як успішної людини.

У психологічній літературі вивчення процесів самореалізації займалися видатні дослідники, одним з яких був А. Адлер, який вважав процес самореалізації (як професійної, так і особистісної) підґрунтям для розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому.

Що стосується гендерних особливостей професійної самореалізації, то дослідженням цього питання займалися: М. Кімел та К. Уест – вивчали вплив гендерної нерівності на підкреслення відмінностей між жінками та чоловіками, як у професійній, так і у особистісній самореалізації.

Професійний розвиток як неперервний процес є елементом загального розвитку особистості і відображає один з важливих елементів «Я-концепції». «Я-концепція» особистості обумовлює его-ідентичність, яка у свою чергу включає гендерну ідентичність, що формується особистістю у процесі інтеріоризації статевої ролі, які траншуються культурою у вигляді норм, вимог чи стереотипів [1, с. 67]. Отже гендерну ідентичність розуміють як результат ототожнення особистості себе з певною статтю, а також набуття відповідних форм поведінки та особистісних рис.

Однак, в реальності, коли жінки (або чоловіки) у процесі професійної чи особистісної самореалізації відступають від відповідних форм поведінки чи набувають особистісні якості, які відмінні від вимог (стереотипів), що висуваються суспільством, виникає гендерна нерівність.

Відповідно до досліджень М. Кімела, саме гендерна нерівність призводить до підкреслення відмінностей між жінками та чоловіками, які згодом використовуються до виправдання сегрегації як у особистісній, так і у професійній сфері [2]. Оскільки у середньому професійна самореалізація відбувається у період ранньої дорослості (з 23 до 45 років), що збігається з часом планування та створення родини, підкреслення гендерних відмінностей між чоловіками та жінками (стереотипізація), може ускладнювати останнім процес кар'єрного зростання.

Саме по собі поняття гендеру включає в себе соціальні, культурні та психологічні аспекти, які формують норми та стереотипи у поведінці та стосунках між чоловіками та жінками. Що стосується визначення гендерних стереотипів, то це культурально сформовані узагальнення, що стосуються поведінки чоловіків та жінок у повсякденному житті [3, с. 41].

У даному випадку варто зазначити, що стереотипи, пов'язані з гендером, впливають на процес сприйняття оточуючих нас людей, що в свою чергу впливає на конструювання об'єктивної реальності. Що стосується професійної самореалізації жінок у період ранньої дорослості, то наявність подібних стереотипів значно ускладнює кар'єрне зростання і змушує жінок постійно доводити свою конкурентоспроможність на ринку праці.

Також на думку С. П. Ільїна [4], існування гендерних стереотипів (а також гендерної нерівності) вводить суспільство в оману. Оскільки часто ті особистісні риси, які мали б бути притаманні чоловікам, виявляються у жінок і навпаки. Відповідно, і у професійній самореалізації, жінки, маючи усі необхідні якості, необхідні для виконання певної роботи можуть бути неприйнятні на роботу через наявність стереотипізованих думок у роботодавця.

У сучасному суспільстві декларуються рівні можливості як для чоловіків, так і для жінок у процесі професійної самореалізації, в тому числі і при виборі виду професійної діяльності. Саме тому важливим є вивчення можливостей подолання існуючих гендерних стереотипів та пошук особистісних ресурсів для додання стресових ситуацій, що виникають через існування подібних гендерних стереотипів.

Список літератури:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологи – М.: Академический Проект, 2007. – 240 с.
2. Киммел М. Гендерное общество – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. – 464 с.
3. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. – 215 с.
4. Ильин Е.П. Дифференциальная психология мужчин и женщин. СПб.: Питер, 2003. – 544 с.

Ільїна Ю. Ю.
*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності
в особливих умовах*

Клюєва Д. Д.
*студентка
соціально-психологічного факультету
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ГРУПАХ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЗГУРТОВАНОСТІ

Проблема психологічної інтеграції групи є однією з складних у сучасній психології. Ефективна робота можлива лише тоді, коли існує висока згуртованість, яка й дозволяє розглядати конкретну групу у якості суб'єкта діяльності. Питання розуміння групової згуртованості є одним з центральних у розгляді особливостей формування малої групи. Йдеться про утворення і розвиток у групі таких зв'язків, які передають змогу зовнішньо задану структуру перетворити на психологічну спільність людей, що живе за своїми власними законами. У ході рішення спільних завдань люди вступають у складні відносини один з одним та з групою в цілому. Динаміка взаємовідносин особистості і групи є складною. Для розуміння й оцінки цих взаємовідносин необхідно враховувати як властивості кожної особистості, так і зміст діяльності й рівень організації групи.

Теоретичний аналіз робіт зарубіжних і вітчизняних психологів показує, що основою формування згуртованості як системної якості групи виступає єдність учасників у синтезі різних аспектів. А. В. Петровський вважав, що формування групової згуртованості досягається через формування єдності учасників групи на різних рівнях міжособистісних відносин: емоційному, ціннісному, поведінковому [5].

Актуальність вивчення ціннісних орієнтацій молоді є безумовною. Немає, поперше, єдиного підходу до трактування поняття ціннісних орієнтацій; по-друге, кардинальні зміни в політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства несуть за собою радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках людей. Особливої уваги сьогодні набуває вивчення змін, що відбуваються в свідомості сучасної молоді. Науковці визначають, що ціннісні орієнтації – складний соціально-психологічний феномен, який характеризує спрямованість і зміст активності особистості, загальне визначення підходу людини до світу, до себе, що надає сенс і

напрямок особистісним позиціям, поведінці, вчинкам [3]. Великий внесок у вивчення ціннісних орієнтацій внесли: І. С. Аргюхова, Н. А. Кирилова, Є. К. Кіпріянова, І. С. Кон, В. М. Кузнецов, А. В. Мудрик, А. С. Шаров та інші [цит. 2, 4].

Метою нашого дослідження стало визначення ціннісних орієнтацій та міжособистісних відносин в групах з різним рівнем згуртованості.

Нами були висунуті наступні завдання: визначити рівень групової згуртованості в різних групах і динаміку її змін (різні етапи навчання); дослідити особливості ціннісних орієнтацій молоді; вивчити особливості міжособистісних відносин у групах, на базі яких проводиться дослідження. У дослідженні, яке тривало протягом 2016–2017 н. р. та 2017–2018 н. р., взяли участь 40 респондентів (курсанти і студенти Національного університету цивільного захисту України). Для досягнення мети та вирішення завдань ми використали наступні методики: Сішора «Визначення індексу групової згуртованості»; Лірі «Діагностика міжособистісних відносин», Рокіча «Ціннісні орієнтації». Для обробки отриманих даних використовувались математико-статистичні методи.

Ми виявили після аналізу отриманих результатів, що протягом навчання згуртованість підвищується. На думку 30% респондентів першого курсу їх група має високий рівень згуртованості, а роком пізніше вже 60% оцінили рівень згуртованості в групі як високий. Це може свідчити про те, що курсанти і студенти цієї групи задоволені перебуванням в своєму колективі, в цій групі досягнуто особливий ступінь розвитку відносин, вони поділяють цілі групової діяльності, і ті цінності, які пов'язані з цією діяльністю, це може бути обумовлено симпатією членів колективу один до одного, тривалим сумісним перебуванням та узгодженістю функціонально-рольових очікувань осіб групи стосовно того, що саме, з ким і в якій послідовності повинен робити кожен, реалізуючи суспільно-значущу і єдину для всіх ціль.

Показники середнього рівня зменшились. У минулому році середній рівень становив 37,5%, а на другому курсі навчання цей показник склав 20%. Загалом стосунки в цій групі переважно доброзичливі, студенти взаємодіють з іншими, але вони не відчують себе членами колективу, на першому місці у них можуть стояти особисті потреби, для них важлива вигода, при виконанні сумісної діяльності в групі.

Низький рівень згуртованості склав 32,5% на першому курсі, а на другому курсі – 20%. Так, протягом навчання стосунки в групі налагоджуються, 12,5% респондентів більш звикли та адаптувались до свого колективу, у них покращились стосунки з іншими студентами групи. Решта респондентів не задоволені своєю групою, можлива антипатія до інших членів.

Виходячи з порівняльної характеристики групи на першому та другому курсі навчання, ми можемо стверджувати, що протягом навчання та сумісної роботи зростає рівень групової згуртованості.

Для дослідження міжособистісних відносин була проведена методика Лірі «Тест міжособистісних відносин». Встановлено, що у курсантів та студентів переважає на першому курсі агресивний та підозрілий тип відносин, а на другому – дружелюбний та альтруїстичний.

Респонденти з агресивним типом відносин переважно прямолінійні, вимогливі, енергійні, їм характерна наполегливість, впертість, якщо у них щось не виходить, то такі люди схильні винити в усьому оточуючих. Підозрілі характеризуються критичним відношенням до всіх соціальних явищ і оточуючих їх людей, такі досліджувані скептичні, їм притаманний негативізм, який може проявлятися в агресії, невпевненості. Вони бояться поганого та негативного ставлення до себе, зі сторони оточуючих.

Перевага дружелюбного типу відносин свідчить про те, що респонденти нашої вибірки з другого курсу готові вже до співробітництва, компроміси при вирішенні проблем, у конфліктах прагнуть знайти рішення, яке б задовольняло всіх,

проявляють ініціативу у досягненні цілей групи, прагнуть бути у центрі уваги, тобто вони певною мірою проявляють теплоту у відносинах.

Характерний прояв альтруїстичного типу відносин другокурсників свідчить про формування відповідальності по відношенню до людей, делкатності, прояви доброти, а емоційне ставлення до людей у них проявляється у співчутті, симпатії, турботі, ніжності, вмінні підбадьорити і заспокоїти оточуючих, чуйності.

Відомо, що ціннісні орієнтації – важлива складова структури особистості, яка має у своїй основі мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. За своєю природою вони гнучкі, вільно обираються, а тому, відповідно, всесторонньо враховують індивідуальні інтереси та потреби людини, зв'язок між особистістю та суспільством, інститутами соціалізації, культурою, цінностями. Вони є елементами внутрішньої структури особистості, які формуються і закріплюються життєвим досвідом індивіда у процесах соціальної адаптації та соціалізації. Цінності усвідомлюються як певна основа для сенсу та мети життя, а також визначають засоби реалізації останніх.

Вивчивши особливості ціннісних орієнтацій в юнацькому віці та аналізуючи отримані дані, ми виявили що у сучасної молоді на перший план постає матеріальне благополуччя, любов, цікава робота, щасливе сімейне життя. Інші ціннісні орієнтації набрали менші показники, на останньому місці більшість респондентів поставила щастя інших людей.

Щодо показників інструментальних цінностей, то нами виявлено, що більшість курсантів та студентів на першому місці відзначили для себе ефективність у справах, на другому – життєрадісність, непримиренність до недоліків, вихованості та незалежності.

Якщо порівняти отримані дані з обох груп, то можна сказати що у сучасної молоді серед термінальних цінностей переважають загалом індивідуалістичні цінності (цікава робота, любов, матеріальне благополуччя тощо).

Значущі в минулому цінності, такі як: щастя інших, краса природи тощо, для більшості молоді сьогодні значення не мають. Молодь зберігає стійку орієнтацію на знання, стійкі особисті відносини, справжню любов, вірну дружбу тощо.

Для курсантів та студентів перших курсів нами розроблені інтерактивні заняття, вправу яких спрямовані на підвищення рівня групової згуртованості та регулювання діяльності та взаємовідносин у студентських та курсантських групах.

Розглянута нами складна динаміка взаємодії особистості в групі, а також специфічні групові феномени являють практичний інтерес для викладачів, вихователів та учителів, бо вони відіграють певну роль у регуляції міжособистісних відносин, відносин між кожним членом групи та групою в цілому.

Список літератури:

1. Алексеев В.Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. М.: Академия, 2009. 409 с.
2. Ильин Е.П. Психология общения и межличностных отношений. Питер, СПб, 2009. 576 с.
3. Ільїна Ю.Ю., Сажин В.П. Гендерні особливості спрямованості та ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців різних спеціальностей. Сб. научн. трудов IX Международной научно-практической интернет-конференции: «Состояние здоровья: медицинские, психолого-педагогические и социальные аспекты». Дон. ГПУ, Славянск, 2018. С. 423-431.
4. Кричевский Р.Л. Психология малой группы. М.: Статут, 2007. 542 с.
5. Петровский А.В. Социальная психология коллектива. М.: Просвещение, 1979. 291 с.